

تدوین مدل ساختاری تبیین رفتار جامعه پسند بر اساس انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی

۱. ابوالقاسم یعقوبی*، ۲. سحر محمدی، ۳. محمدرضا ذوقی پایدار ۴. مهرا ن فرهادی

۱. استاد گروه روانشناسی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ۳. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ۴. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان
(تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۱۱/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۱۸)

Develop a Structural Model to explain prosocial behaviors based on belonging motivation and sensitivity to rejection mediated by social trust

1. Abolghasem Yaghobi*, 2. Sahar Mohammadi, 3. Mohammadreza Zoghi Paydar, 4. Mehran Farhadi
1. Professor of Psychology, Faculty of Economics and Social Sciences, Bu Ali Sina University, Hamadan, 2. MA of Psychology, Faculty of Economics and Social Sciences, Bu Ali Sina University, Hamadan, 3. Assistant Professor of Psychology, Faculty of Economics and Social Sciences, Bu Ali Sina University, Hamadan, 4. Assistant Professor of Psychology, Faculty of Economics and Social Sciences, Bu Ali Sina University, Hamadan

(Received: Feb. 04, 2021 - Accepted: Jun. 08, 2021)

Abstract

Objective: Prosocial behavior is one of the structures that has been seriously considered in social psychology and can be influenced by various factors. Hence, the purpose of this study was develop a structural model to explain prosocial behaviors based on belonging motivation and sensitivity to rejection mediated by social trust. The research method was correlational and structural equation modeling. The statistical population of the study was all students of Bu Ali Sina University in the academic year 1399-1400, that 400 people was selected by random cluster sampling. The instruments used in this study was include scales of Caprara et al. (2005) prosocial behavior, Saffarinia & Sharif (2010) social trust, affiliation motivation of Cuadrado et al. (2016) and Danny and Foldman (1996) rejection sensitivity. The results showed that the conceptual model developed had a good fit with the data. The results of structural relationships of the model showed that affiliation motivation and rejection sensitivity have a direct and significant effect on social trust ($p < 0.01$) and prosocial behavior ($p < 0.01$). Also, social trust had a direct and significant effect on prosocial behavior ($p < 0.01$). The results of indirect relationships showed that affiliation motivation and rejection sensitivity mediated by social trust have a significant effect on prosocial behavior ($p < 0.01$). Based on the results, the affiliation motivation and the sensitivity to rejection affect social trust and prosocial behaviors. Therefore, by developing programs to educate and increase affiliation motivation and reduce sensitivity to rejection in individuals, we can expect improvement in their prosocial behaviors.

Keywords: Prosocial Behavior, Affiliation Motivation, Rejection Sensitivity, Social Trust.

چکیده

مقدمه: رفتار جامعه‌پسند، از سازه‌هایی است که در روانشناسی اجتماعی به طور جدی مورد توجه قرار گرفته است و می‌تواند تحت تاثیر عوامل مختلفی باشد. از این‌رو، هدف این پژوهش تدوین مدل ساختاری تبیین رفتار جامعه‌پسند بر اساس انگیزه تعلق، حساسیت به طرد با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی در دانشجویان بود. روش پژوهش همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش همه دانشجویان دانشگاه بوعلی‌سینا در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بودند که نمونه‌ای به حجم ۴۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی از میان آنان انتخاب شد. ابزار استفاده شده در این پژوهش شامل مقیاس رفتار جامعه‌پسند کاپرارا و همکاران (۲۰۰۵)، مقیاس اعتماد اجتماعی صفاری‌نیا و شریف (۱۳۸۹)، مقیاس انگیزه تعلق، کوادرادو و همکاران (۲۰۱۶) و مقیاس حساسیت طردشدگی، داوونی و فولدمن (۱۹۹۶) بود. نتایج نشان داد مدل مفهومی تدوین شده با داده‌ها برازش مناسبی داشت. نتایج روابط ساختاری مدل نشان داد که انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی بر اعتماد اجتماعی ($p < 0.01$) و رفتار جامعه‌پسند ($p < 0.01$) اثر مستقیم و معناداری دارند. همچنین، اعتماد اجتماعی نیز بر رفتار جامعه‌پسند اثر مستقیم و معناداری داشت ($p < 0.01$). نتایج روابط غیرمستقیم نشان داد که انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند اثر معناداری دارد ($p < 0.01$). بر اساس نتایج انگیزه تعلق و حساسیت به طرد بر اعتماد و رفتارهای جامعه‌پسند موثر هستند. از این‌رو، با تدوین برنامه‌هایی جهت آموزش و افزایش انگیزه تعلق و کاهش حساسیت به طرد در افراد، می‌توان انتظار بهبود رفتارهای جامعه‌پسند را در آنان داشت.

واژگان کلیدی: رفتار جامعه‌پسند، انگیزه تعلق، حساسیت طردشدگی، اعتماداجتماعی.

*Corresponding Author: Abolghasem Yaghobi

Email: yaghobi41@yahoo.com

*نویسنده مسئول: ابوالقاسم یعقوبی

می‌شود. هدف اصلی این رفتار، رفاه دیگران، مراقبت کردن از دیگران، کمک به دیگران و همچنین به اشتراک‌گذاری اطلاعات و منابع است (هاین^۳، ۲۰۱۳؛ هاستین، اوتندال و سالیوان^۴، ۲۰۰۷). با وجود تعریف‌های متفاوت برای رفتارهای جامعه‌پسند، یک پایه مشترک بین همه تعاریف وجود دارد و آن این است که این رفتارها به عنوان رفتارهایی که در جهت کمک و نفع رساندن به دیگران انجام می‌شود. این رفتار، غالباً به صورت کمک‌کردن، همکاری کردن، قرض دادن یا سهم شدن، آرام کردن دیگران، اهدا کردن کالا یا پول، فعالیت‌های داوطلبانه، حمایت از افراد دیگر در شرایط خطر، مراقبت از دیگران، همدلی و همدردی توصیف می‌شوند (کارلو، مک‌گینلی، هایس، باتنهورست و ویلکینسون^۵، ۲۰۰۷). در واقع رفتار جامعه‌پسند، در برگیرنده رفتارهایی همچون یاری به دیگران، توجه همدلانه، مهربانی، همکاری و فعالیت‌های داوطلبانه است (نافو-نوم، اوزفسکی، ایسرال، داویدو و زان-واکسلر^۶، ۲۰۱۵).

رفتارهایی که از طریق تغییر تمرکز و توجه فرد به نیازهای خود، موجب تشویق و ترغیب فرد در پاسخگویی و برآورده کردن نیازهای دیگران

در سال‌های اخیر، ظهور روانشناسی مثبت، بستر مناسبی برای پرداختن به موضوعات اجتماعی و رفتارهای مناسب افراد در اجتماع را فراهم کرده است. این موضوع باعث شده است که بسیاری از مباحثی که قبلاً فقط در زمینه فلسفه و اخلاق مطرح می‌شدند، به حوزه روانشناسی وارد شوند (اسپینراد و گال^۱، ۲۰۱۸). جامعه انسانی برای استمرار حیات خویش ملزم به تبعیت از هنجارها بوده و افراد جامعه برای نمایش همنوایی با هنجارها و تداوم نظم، باید رفتارهایی را انجام دهند که از نظر اجتماع پسندیده است و به سمت اجتماع گرایش دارد. روانشناسی اجتماعی و رفتارهای جامعه‌پسند، حوزه‌ای بین رشته است که تلاش می‌کند رفتار انسان در اجتماع را مورد بررسی قرار دهد. این حوزه هم از دستاوردهای روانشناسی علمی و هم از دستاوردهای فلسفه کمک می‌گیرد. از یک طرف این حوزه تلاش می‌کند تا به ارزشیابی جنبه‌های ابطال‌پذیر برخی از نظریه‌های موجود در فلسفه بپردازد. از طرف دیگر، کشف جنبه‌های مختلف قضاوت و رفتار مناسب اجتماعی انسان، می‌تواند در زمینه‌های مختلف از جمله روانشناسی اجتماعی و رفتار جامعه‌پسند کاربرد داشته باشد (زوفیانو و همکاران^۲، ۲۰۱۴).

رفتار جامعه‌پسند، رفتاری اجتماعی و مطلوب است که به شکلی داوطلبانه انجام

3 Hine

4. Hastings, Utendale & Sullivan

5. Carlo, McGinley, Hayes, Batenhorst & Wilkinson

6. Knafo-Noam, Uzefovsky, Israel, Davidov & Zahn-Waxler

1. Spinrad & Gal

2. Zuffiano et al

شخص است (ریگتی و فینکناور^۶، ۲۰۱۱) و بنابر گفته بندورا^۷ (۲۰۰۶)، بدون داشتن اعتماد اجتماعی و همچنین بدون داشتن اعتماد به خود، برای انجام کارها، بسیار غیرمحمتمل است که افراد در رفتار یا فعالیتی اجتماعی و گروهی درگیر شوند. از این رو در شکل گیری اعتماد اجتماعی، اعتماد متقابل فرد به گروه و بالعکس بسیار اثر گذار است (ربانی، عباسزاده، آقاجانی و ناجی، ۱۳۹۳). اعتماد اجتماعی، در واقع باعث گسترش و تسهیل روابط اجتماعی فرد با افراد جامعه می شود (فلاناگان، استوپا، سیورتن و استوت^۸، ۲۰۱۰). شواهد در پژوهش‌ها، از جمله کاپرارا و استیکا^۹ (۲۰۰۵) و سانگ، کلاسانته و مالتی^{۱۰} (۲۰۱۸) نیز بر این نکته تاکید می کنند که اعتماد می تواند به طور مستقیم، رفتار جامعه پسند را پیش بینی کند. بنابر اثراتی که این متغیر بر رفتار جامعه پسند دارد، پژوهشگران به بررسی عوامل اثرگذار و مرتبط با اعتماد اجتماعی پرداخته اند، از جمله این عوامل می توان به انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی اشاره کرد.

انگیزه تعلق یکی از پنج نیاز سلسله مراتب مازلو^{۱۱} است که شامل وابستگی، تعلق خاطر، عشق و عاطفه است. به عقیده مزلو این نیازها

می گردد، می تواند از عوامل موثر بر روی رفتارهای جامعه پسند باشد (بری و براون^۱، ۲۰۱۷؛ هولزل، لازار، گارد، اسچامن، واگو و اوت^۲، ۲۰۱۱). ارتقاء سطح رفتار جامعه پسند که به شکل یک محدوده وسیع از رفتارها، شامل رفتار کمک کننده، نوع دوستی، همکاری و اتحاد با هدف سود رساندن به دیگر مردم، تعریف می شود (هاین، ۲۰۱۳؛ وینستین و رایان^۳، ۲۰۱۰)، در گروه ها و جوامع، افراد را به سمت توسعه شبکه ها تشویق می کند که باعث آسان تر شدن همکاری ها، بهزیستی و محیط و جامعه سالم تر می شود. از آنجایی که بیشتر رفتارهای اجتماعی، در ارتباط با افراد دیگر و شرکت در روابط بین فردی تعریف می شوند، از این رو می توان اهداف انگیزشی و همچنین عوامل موثر متفاوت بر رفتار جامعه پسند را مورد بررسی قرار داد؛ که از جمله عواملی که می تواند بر رفتار جامعه پسند موثر باشد، می توان به متغیر اعتماد اجتماعی اشاره کرد (کادرادو، تابرنرو و استینل^۴، ۲۰۱۶).

اعتماد اجتماعی قبول ریسک روبرو شدن و ارتباط داشتن با دیگران، با این تصور که آن ها آن طور که انتظار می رود رفتار خواهند کرد (جاسنسکی^۵، ۲۰۱۱). با توجه به اینکه اعتماد در واقع انتظار مثبت نسبت به انجام یک رفتار در هر

6. Righetti & Finkenauer

7. Bandura

8. Flanagan, Stoppa, Syvertsen & Stout

9. Caprara & Steca

10. Song, Colasante & Malti,

11. Maslow

1. Berry & Brown

2. Holzel, Lazar, Gard, Schuman-Olivier, Vago & Ott

3. Weinstein & Ryan

4. Cuadrado, Tabernero & Steinel

5. Jasinski

کمتر از نیازهای فیزیولوژیکی و نیازهای امنیتی، اساسی هستند. روابط دوستانه، وابستگی عاطفی و روابط خانوادگی به ارضاء این نیازها کمک می‌کند. عضویت در گروه‌های اجتماعی، محلی و مذهبی نیز چنین اثری دارد (خداپناهی، ۱۳۹۸). انگیزه تعلق یک نیاز و خواست است که فرد به برقراری ارتباط با دیگران، یکی شدن با گروه و میل به متصل بودن دارد. بر اساس این انگیزه، فرد احساس نیاز یا احساس کمبود و محرومیت از بودن در اجتماع را تجربه می‌کند، سپس خواست را به دنبال می‌آورد و موجب تنش و کنش به سوی هدفی می‌شود که محصول آن، رفتار نیل به هدف اجتماعی شدن است. توالی این فرآیند ممکن است منجر به ارضای نیاز شود. به این ترتیب، انگیزه تعلق موجب تشویق و تحریک فرد به انجام کار یا رفتار به سمت گروه می‌شود (گنجی، ۱۳۹۳). از طرفی نیز اعتماد اجتماعی به عنوان باوری که اعضای جامعه به یکدیگر و توانایی اعضای گروه دارند (کوادرادو و همکاران، ۲۰۱۶)، شناخته می‌شود؛ که هرچه احساس تعلق فرد به گروه بالاتر باشد، در نتیجه‌ی آن، احساس اعتماد بیشتری نیز به آنها بوجود خواهد آمد (باکر و دکرا، ۲۰۱۲). در نظریه وفاق اجتماعی^۲ دورکیم^۳ نیز رابطه احساس تعلق جمعی و گسترش روابط در سطح جامعه، مشخص شده است. او در ابتدا به نقش همبستگی و تعلق در

گسترش و تقویت ارتباطات اجتماعی اشاره نموده است و معتقد است، هرچا تعلق اجتماعی نیرومند باشد، عامل مهمی در نزدیک کردن افراد به هم خواهد بود و باعث افزایش تماسهای آنها و بیشتر کردن فرصتهای ارتباطاتشان با یکدیگر خواهد بود. دورکیم به دنبال آن معتقد است که تعلق و همبستگی شرایط مساعدتری را جهت همکاری اجتماعی فراهم می‌کند که خود می‌تواند به افزایش اعتماد اجتماعی کمک کند. بنابراین افرادی که با یکدیگر به یک گروه یا سازمان احساس تعلق دارند، روابطشان با یکدیگر را بر پایه اعتماد جمعی بنا می‌نهند و با قرار گرفتن در وضعیتهای مختلف از گروه کوچک ورزشی گرفته تا انجمنهای بزرگ سعی می‌کنند تا بیشتر اعتماد خود را نشان دهند (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶). از این رو احساس تعلق می‌تواند با اعتماد اجتماعی در ارتباط باشد.

همچنین اعتماد اجتماعی، با تسهیل روابط افراد جامعه باعث ایجاد رفتارهای اجتماعی مناسب و موثر می‌شود. در نتیجه احساس همبستگی در بین افراد جامعه بالا می‌رود (سانگ، کولاستنه و مالتی^۴، ۲۰۱۸). در مقابل انگیزه تعلق، عامل دیگری به نام حساسیت طرد شدگی نیز وجود دارد که بر رفتارهای اجتماعی افراد اثرگذار است.

حساسیت به طرد، تمایل افراد به انتظار، حالت تدافعی داشتن، ادراک خیلی سریع و عکس‌العمل خیلی شدید به فرد درگیر در رابطه بین فردی است (رومرو، داینی، برنسون، ایدوک و

1. Bakker & Dekker

2. social consensus

3. Durkheim

4. Song, Colasante & Malti

کانگ^۱، (۲۰۱۰). میزان درگیری افرادی که حساسیت به طرد بالایی دارند، با اختلالات سلامت روان بیشتر است (میانو، فرتاک، آرنتز و استنلی^۲، ۲۰۱۳). افراد با حساسیت به طرد، احتمال بیشتری دارد که از ارتباط‌های واقعی دوری کنند، چرا که ترس دائمی از طرد شدن در آن‌ها مانع از ایجاد روابط سالم و پایدار در آن‌ها می‌شود. این افراد، اغلب تفسیر نادرستی از رفتارهای اجتماعی و روابط اجتماعی دارند. آن‌ها حتی در مقابل دلایل منطقی و اطمینان از عدم طرد شدن، جبهه‌گیری می‌کنند (استیلر، هلبینگ، روزنباخ و رنبرگ^۳، ۲۰۱۱). به این ترتیب، افرادی که حساسیت به طرد شدن دارند در روابط بین فردی ثبات پایینی خواهند داشت که منجر به عدم شکل‌گیری اعتماد آنها به دیگران می‌شود (میانو، فرتاک، آرنتز و استنلی^۴، ۲۰۱۳). از طرفی نیز این عدم ثبات در روابط بین فردی، راه را برای ایجاد روابط سالم اجتماعی و یادگیری رفتارهایی که منجر به ارتباط بهتر با دیگران شود مسدود می‌کند، که در نهایت بر میزان رفتار جامعه‌پسند اثرگذار خواهد بود. حساسیت به طرد مانند یک واکنش آلرژیک به طرد رخ می‌دهد، فرد با حساسیت به طرد بالا، در مقابل احساس خطر طرد شدن، سریعاً واکنش نشان می‌دهد؛ به نحوی که دفاع‌ها در او سریعاً روی کار می‌آیند و پاسخ

محکمی همراه با پرخاشگری و خصومت می‌دهند (زولومک، جیتر و کوک^۵، ۲۰۱۶).

با در نظر گرفتن ماهیت اجتماعی انسان، اعتماد اجتماعی برای مردم در زندگی با یکدیگر، همکاری رفتار و تلاش هماهنگ، ضروری است. هرروزه افراد با موقعیت‌های اجتماعی روبرو هستند که نیاز زیادی به اعتماد اجتماعی دارد (ریگتی و فینکناور، ۲۰۱۱). بر اساس دیدگاه کاپرارا و استیکا (۲۰۰۵)، در صورتی که بتوانیم اعتماد اجتماعی را در افراد بالا ببریم، می‌توانیم میزان بالاتری از رفتارهای جامعه‌پسند را در افراد پیش‌بینی کنیم، عوامل فردی و عوامل محیطی متفاوتی وجود دارند که رفتار جامعه‌پسند را تحت تاثیر قرار می‌دهند و با آن رابطه دارند (سیلک، بردی، بولن و دولان^۶، ۲۰۱۸ و آیزنبرگ و اسپینراد^۷، ۲۰۱۵). و از آنجایی که جوامع از نظر فرهنگی و وضعیت‌های دیگر، تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند، به این ترتیب، بررسی این ارتباط در بین افراد در جوامع دیگر نیز ضروری است. رفتار جامعه‌پسند پیامدهای مثبت اجتماعی دارد و با انگیزه برآوردن نیازهای دیگران صورت می‌گیرد (ایزنبرگ و موسن^۸، ۱۹۸۹). به عبارت دیگر، رفتارهای جامعه‌پسند در مقابل رفتار خودخواهانه و همچنین در مقابل رفتارهای ضد اجتماعی از جمله خشونت، رفتارهای از روی غرض‌ورزی و

1. Romero-Canyas, Downey, Berenson, Ayduk, & Kang

2. Miano, Fertuck, Arntz, & Stanley

3. Staebler, Helbing, Rosenbach & Renneberg

4. Miano, Fertuck, Arntz, & Stanley

5. Zlomke, Jeter & Cook

6. Silke, Brady, Boylan & Dolan

7. Eisenberg & Spinrad

8. Eisenberg & Mussen

خشم قرار دارند و از طرف دیگر، با رفتارهای همدلی، نوع دوستی (زاکوندا^۱، ۲۰۱۰؛ ایدینلی، بندر و کاسیوتیس^۲، ۲۰۱۳)، همچنین با کیفیت روابط (مارکویز، دویلی و برندگن^۳، ۲۰۰۱) و سلامت روان و خودشکوفایی (وینستین و رایان، ۲۰۱۰)، رابطه دارند. از دیگر پیامدهای رفتار جامعه‌پسند کاهش رفتار تهاجمی و همچنین پیشرفت تحصیلی است (کاپرارا، کاناگری، گربینو، زوفاینو و آلساندری^۴، ۲۰۱۴).

امروزه با گسترش زندگی اجتماعی، تخصصی شدن و تقسیم کار گسترده بخصوص در محیط‌های شهری و نیز پیچیده‌تر شدن مناسبات و تعدد نقش‌های افراد و همچنین با توجه به اینکه شبکه‌های مجازی و به طور کلی دنیای مجازی نیز نقش مهم را در زندگی افراد برعهده گرفته است و به این ترتیب باعث گسترده شدن دایره تعاملات آن‌ها شده است، اهمیت موضوع مورد رفتارهای جامعه‌پسند و چندگان شده است. بررسی این موضوع در جامعه‌ای چون ایران که دارای بافت‌های متفاوت جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به جایگاه ویژه رفتار جامعه‌پسند و تاثیر عوامل بسیار مهم بر افزایش یا کاهش این نوع رفتار، که در پژوهش‌های متعدد مورد تایید و تاکید قرار گرفته است، انتظار می‌رود

انجام این پژوهش بتواند با کشف و شناسایی مسیرهای تازه‌ای برای حفظ و ارتقای رفتار جامعه‌پسند و شناسایی همبستگی و ارتباط متغیرهای مرتبط با آن، موجب گسترش مبانی نظری مرتبط با رفتار جامعه‌پسند و تبیین آن گردد. همچنین زمینه‌ای مناسب برای پژوهش‌هایی نوین در حوزه‌های مختلف روان‌شناسی فراهم آورد.

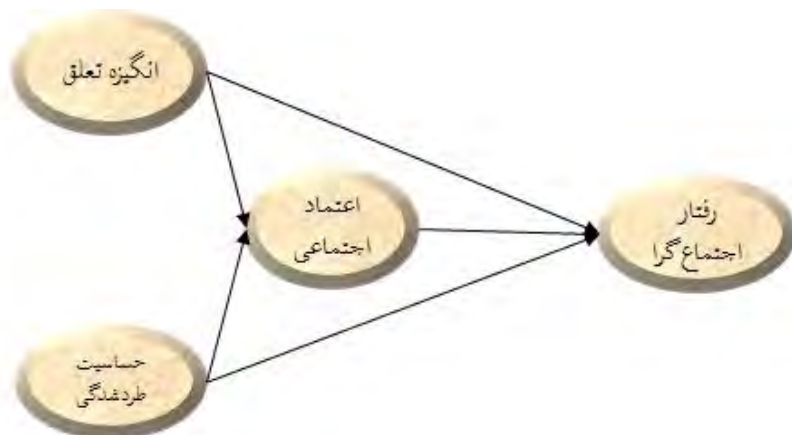
با توجه به مطالب گفته شده، با اینکه رابطه بین رفتار جامعه‌پسند و عوامل مرتبط با آن در پژوهش‌های دیگری مورد بررسی بوده است، اما ارتباط بین رفتار جامعه‌پسند با انگیزه تعلق و حساسیت طرد شدگی از طریق متغیر میانجی اعتماد اجتماعی، از اهداف اصلی این پژوهش است تا مشخص شود رابطه بین این عوامل به طور مستقیم و همچنین به طور غیرمستقیم از طریق متغیر میانجی، چگونه است و آیا متغیرهای اعتماد اجتماعی می‌توانند رابطه بین انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی را با رفتار جامعه‌پسند واسطه‌گری نمایند؟ با توجه به اینکه در زمینه این ارتباط مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای رفتار جامعه‌پسند، انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی، مطالعه‌ای صورت نگرفته، پژوهش حاضر در پی تعیین رابطه بین انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی است. مدل این پژوهش در شکل ۱ نشان داده شده است.

1. Zaskonda

2. Aydinli, Bender & Chasiotis

3. Markiewicz, Doyle & Brendgen

4. Caprara, Kanacri, Gerbino, Zuffiano & Alessandri

شکل ۱: مدل پیشنهادی ارتباطی بین انگیزه تعلق و حساسیت پردردشدگی با رفتار اجتماع‌گرا با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی

روش

پژوهش حاضر از نوع طرح‌های همبستگی است که در آن رابطه بین متغیرهای پژوهش با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد آزمون قرار گرفت. جامعه آماری در پژوهش حاضر، کلیه دانشجویان، در همه مقاطع تحصیلی دانشگاه بوعلی‌سینا و علوم پزشکی همدان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. حجم نمونه با توجه به جدول مورگان برابر با ۴۰۰ نفر و برای انتخاب آن از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده می‌شود. به این که صورت که ابتدا، ۶ دانشکده به طور تصادفی انتخاب شده، سپس در هر دانشکده به طور تصادفی ۴ کلاس انتخاب و همه دانشجویان آن کلاس‌ها در پژوهش شرکت داده شدند. با توجه به محدودیت‌های ارتباط حضوری با هماهنگی مسئولان دانشگاه پرسشنامه‌ها به صورت الکترونیکی در دسترس گروه‌های کلاسی دانشجویان قرار گرفت، به این صورت که ابتدا با استفاده از نرم‌افزارهای تبدیل پرسش‌نامه‌ها به پرسش‌نامه آنلاین، لینک

پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌ها ساخته شد، سپس توضیحات مربوط به پرسش‌نامه و همچنین اطلاعات مورد نیاز جهت پر کردن سوال‌ها به کار اضافه شده و در پایان لینک پرسش‌نامه، برای دانشجویان ارسال شد.

ابزارهای پژوهش

مقیاس رفتار جامعه پسند: این مقیاس توسط کاپرارا، استکا، زلی و کاپانا^۱ (۲۰۰۵) ساخته شده و دارای ۱۶ گویه است که این مقیاس ۱۶ سوال در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از هرگز (۱) تا همیشه (۵) دارد. کمترین نمره ۱۶ و بالاترین نمره ۸۰ است. کاپرارا و همکاران (۲۰۰۵) با استفاده از نظریه سوال-پاسخ سوالات پرسشنامه را بررسی کردند و نتایج نشان داد که همه سوالات از قدرت تشخیص و تمیز مناسب برخوردار هستند. در ایران فرح‌بیجاری (۱۳۸۳) این مقیاس را ترجمه و استفاده کرده است. بر

1. Caprara, Steca, Zelli & Capanna

اساس مطالعه مقدماتی در بین گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران این مقیاس دارای اعتبار ۰/۹۱ درصدی است و همبستگی سوالات با نمره کل پرسشنامه معادل ۰/۵۹ بود همچنین پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ بدست آمد (فرح-بیجاری، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۴ بدست آمد.

پرسشنامه اعتماد اجتماعی: پرسشنامه اعتماد اجتماعی، توسط صفاری‌نیا و شریف (۱۳۸۹) ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۲۵ گویه خودگزارش‌دهی است که برای هر مولفه ۵ سوال در نظر گرفته شده است؛ که این مولفه‌ها عبارت‌اند از: ۱- رفتار مبتنی بر اعتماد کردن (سوال ۱ تا ۵). ۲- تمایلات همکاری‌جویانه (سوال ۶ تا ۱۰). ۳- صراحت (سوال ۱۱ تا ۱۵). ۴- صداقت (سوال ۱۶ تا ۲۰). ۵- اطمینان (سوال ۲۱ تا ۲۵). گویه‌ها بر مبنای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) ساخته شده‌اند. حد پایین نمره‌ها ۲۵ و حد بالای نمرات ۱۲۵ است. پایایی این پرسشنامه توسط صفاری‌نیا (۱۳۹۱)، با اجرای پرسشنامه بر روی ۶۰۰ دانشجوی دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز بدست آمد و به ترتیب ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه و برای مولفه‌ها ۰/۹۵، ۰/۹۷، ۰/۹۷، ۰/۹۶، ۰/۹۶ و ۰/۹۶ بدست آمده است. بررسی روایی پرسشنامه نیز با روش تحلیل مولفه‌های اصلی تنها یک عامل را نشان داد که ۵۲/۹۲ درصد واریانس را تبیین می‌کرد (صفاری‌نیا، ۱۳۹۱). ضریب آلفای کرونباخ، در پژوهش حاضر نیز برای کل پرسشنامه ۰/۸۴

بدست آمده است.

مقیاس انگیزه تعلق: این مقیاس توسط کوادرادو، تابرنرو و استینل^۱ (۲۰۱۶) برای ارزیابی انگیزه تعلق تدوین شده است. این ابزار ۶ سوال در طیف ۷ درجه‌ای لیکرت دارد. کمترین نمره ۶ و بالاترین نمره ۴۲ است. سوال ۲ نمره‌گذاری معکوس دارد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی این مقیاس نشان داده که تک عاملی است و تک عامل ۶۳ درصد واریانس کل را تبیین کرد. پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ نیز ۰/۸۷ بدست آمده است (کوادرادو و همکاران، ۲۰۱۶). پایایی آزمون با روش آلفای کرونباخ در مطالعه حاضر ۰/۹۱ بدست آمد.

پرسشنامه حساسیت به طرد: این پرسشنامه که توسط داوونی و فولدمن^۲ (۱۹۹۶) ساخته شده است، از ۱۸ سؤال تشکیل شده؛ که هر کدام دو قسمت دارند و بر اساس مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شوند. قسمت الف میزان اضطراب افراد در زمینه مورد طرد قرار گرفتن و قسمت ب پیشبینی احتمال مورد پذیرش قرار گرفتن را می‌سنجد؛ که بر اساس مقیاس لیکرتی ۶ درجه‌ای می‌باشد؛ برای محاسبه نمره کلی، ابتدا با کم کردن نمرات انتظار پذیرش در هر موقعیت (از قسمت ب) از عدد ۷، نمرات انتظار طرد را محاسبه می‌کنند. سپس در هر موقعیت نمره انتظار طرد را در درجه‌ی اضطراب ضرب کرده و سپس میانگین نمرات حاصل برای

². Cuadrado, Tabernero & Steinel

². Downey & Feldman

۱۸ موقعیت محاسبه می‌شود. داوونی و فلدمن (۱۹۹۶) پایایی درونی این پرسشنامه را ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند. در ایران نیز پایایی این پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شده است (خوشکام، بهرامی، رحمت‌اللهی و نجارپوریان، ۱۳۹۳). همچنین ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰/۷۹ بدست آمده است. پس از جمع آوری داده‌ها، از روش‌های آمار توصیفی از جمله میانگین، انحراف معیار برای بررسی و توصیف متغیرها استفاده شد و از روش‌های آماری همبستگی پیرسون، تحلیل معادلات ساختاری و آزمون سوبل نیز جهت بررسی فرضیه‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

پژوهش حاضر شامل ۳۸۷ نفر (۲۸۶ زن و ۱۰۱ مرد) بود. میانگین و انحراف معیار سن مردان $24/78 \pm 5/27$ و زنان $24/13 \pm 4/36$ سال بود. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. قبل از اجرای تحلیل پیش‌فرض‌های تحلیل مسیر شامل نرمال

بودن توزیع، استقلال خطاها و هم‌خطی چندگانه بررسی شد. برای پیش‌فرض طبیعی بودن متغیرهای پژوهش از کجی و کشیدگی توزیع نمرات استفاده شد که نتایج آن نشان داد توزیع نمرات همه متغیرها نرمال است (دامنه توزیع بین +۱ و -۱). برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین- واتسون استفاده شد که نتایج نشان از عدم همبستگی بین خطاها داشت ($D.W = 1/77$)، دامنه بین ۱/۵ تا ۲/۵ قابل قبول است). برای بررسی هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از عامل تورم واریانس (VIF) و تحمل (Tolerance) استفاده شد که نتایج نشان داد عدم هم‌خطی بین متغیرها برقرار است (دامنه VIF کمتر از ۵ و تحمل بالاتر از ۰/۱ بدست آمد). پیش‌فرض دیگر برقراری رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته است که با همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن همراه با میانگین و انحراف معیار متغیرها در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و همبستگی بین متغیرهای پژوهش

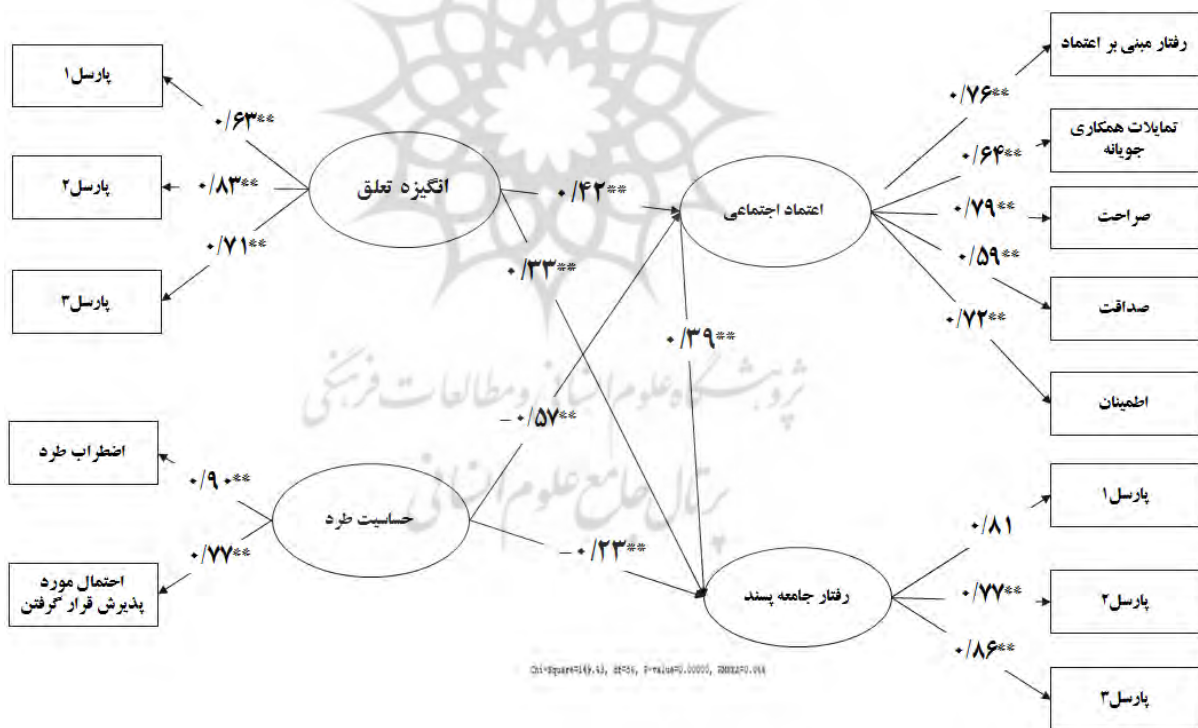
متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴
۱. انگیزه تعلق	۲۶/۵۱	۷/۱۱	-			
۲. حساسیت	۱۰/۷۵	۵/۱۲	۰/۳۲**	-		
۳. اعتماد اجتماعی	۶۷/۵۲	۱۳/۹۰	۰/۳۷**	۰/۵۱**	-	

۰/۵۴**	-۰/۴۵**	۰/۵۴**	۷/۳۲	۳۵/۸۶	۴. رفتار اجتماع‌گرا
--------	---------	--------	------	-------	---------------------

**P < ۰/۰۱ ، *P < ۰/۰۵

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد، بین انگیزه تعلق با اعتماد اجتماعی ($r = ۰/۳۷$ و $P < ۰/۰۱$) و رفتار جامعه‌پسند ($r = ۰/۵۴$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین حساسیت تعلق و اعتماد اجتماعی ($r = -۰/۵۱$) و رفتار اجتماع‌گرا ($r = -۰/۴۵$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین انگیزه تعلق و حساسیت طرد ($r = -۰/۴۵$) و رفتار اجتماع‌گرا ($r = -۰/۴۵$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. برای آزمون روابط بین متغیرهای پژوهش از تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. در مرحله اول از برازش کلی مدل و در ادامه وزن‌های رگرسیون مدل‌های اندازه‌گیری و ضرایب مربوط به روابط مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد، بین انگیزه تعلق با اعتماد اجتماعی ($r = ۰/۳۷$ و $P < ۰/۰۱$) و رفتار جامعه‌پسند ($r = ۰/۵۴$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین حساسیت تعلق و اعتماد اجتماعی ($r = -۰/۵۱$) و رفتار اجتماع‌گرا ($r = -۰/۴۵$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین انگیزه تعلق و حساسیت طرد ($r = -۰/۴۵$) و رفتار اجتماع‌گرا ($r = -۰/۴۵$ و $P < ۰/۰۱$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. برای آزمون روابط بین متغیرهای پژوهش از تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. در مرحله اول از برازش کلی مدل و در ادامه وزن‌های رگرسیون مدل‌های اندازه‌گیری و ضرایب مربوط به روابط مورد تحلیل قرار گرفت.

شکل ۲. ضرایب استاندارد و سطوح معناداری روابط انگیزه تعلق و حساسیت طردشده با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی

ابتدا جهت تعیین برازش کلی مدل، شاخص-های برازش مدنظر قرار گرفت. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۲ ارائه شده است. برای شاخص برازندگی X^2/df مقادیر کوچکتر از ۳ مناسب و هرچه قدر به صفر نزدیکتر باشد حاکی از برازش خوب الگو می باشد. برای شاخص GFI و CFI، IFI و TLI مقدار نزدیک به ۰/۹۰ و بالاتر به عنوان برازش نیکویی قابل قبول تلقی

می شود که نشان دهنده خوب بودن مدل می باشد. در ارتباط با شاخص RMSEA مقادیر نزدیک به ۰/۰۵ یا کمتر نشان دهنده برازش خوب الگو و مقدار ۰/۰۸ یا کمتر بیانگر خطای منطقی تقریب است؛ مقدار بالاتر از ۰/۱۰ نشان از الزام رد کردن الگو می باشد (هومن، ۱۳۸۶). شاخص‌های برازش ارائه شده در جدول ۲ نشان از برازش مناسب مدل دارد.

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی برای الگوی تدوین شده

برازندگی الگو شاخص‌های	X^2	df	X^2/df	GFI	IFI	TLI	CFI	RMSEA
بعد از اصلاح	۱۴۹/۴۳	۵۶	۲/۶۶	۰/۹۴	۰/۹۷	۰/۹۵	۰/۹۸	۰/۰۶۶

در ادامه کلیه اثرات مربوط به تمامی مسیرهای مستقیم در مدل معادله ساختاری بررسی شد. ابتدا اثرات مستقیم انگیزه تعلق و حساسیت پردازشگری بر اعتماد اجتماعی و رفتار جامعه‌پسند و سپس اثر اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند بررسی شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. ضرایب مدل تبیین رفتار جامعه‌پسند بر اساس انگیزه تعلق و حساسیت پردازشگری، با میانجی‌گری اعتماد اجتماعی

آماره t	ضریب رگرسیونی	مسیر مستقیم
۷/۱۷	۰/۴۲	اثر انگیزه تعلق بر اعتماد اجتماعی
-۹/۳۴	-۰/۵۷	اثر حساسیت پردازشگری بر اعتماد اجتماعی
۴/۲۸	۰/۳۳	اثر انگیزه تعلق بر رفتار جامعه‌پسند
-۲/۵۶	-۰/۲۳	اثر حساسیت پردازشگری بر رفتار جامعه‌پسند
۳/۱۱	۰/۳۹	اثر اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند

$t > ۲/۹۸$ در سطح ۰/۰۱ و $t > ۱/۹۶$ در سطح ۰/۰۵ معنادار است

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از روابط متغیرها از طریق مسیر ضرایب رگرسیونی در جدول ۳ نشان می‌دهد که اثر انگیزه تعلق ($p < 0/01$)، حساسیت پردشدگی ($\beta = 0/42, p < 0/01$) و حساسیت اجتماعی معنادار ($\beta = -0/57, p < 0/01$) بر اعتماد اجتماعی معنادار بودند. همچنین نتایج نشان داد که اثر انگیزه تعلق ($p < 0/05$) و حساسیت پرد شدگی ($\beta = 0/33, p < 0/01$) بر رفتار اخلاقی معنادار

بودند. بر اساس نتایج اثر اعتماد اجتماعی نیز بر رفتار اجتماع‌گرا ($\beta = 0/39, p < 0/01$) مثبت و معنادار بود.

همچنین برای بررسی نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی در ارتباط بین انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی با رفتار جامعه‌پسند از آزمون سوبل استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ۴. نتایج حاصل از بررسی نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی در ارتباط بین انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی با رفتار جامعه‌پسند از طریق آزمون سوبل

P	Sobel's test (z)	متغیر میانجی	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
0/01	3/16	اعتماد اجتماعی	رفتار جامعه‌پسند	انگیزه تعلق
0/01	-3/79	اعتماد اجتماعی	رفتار جامعه‌پسند	حساسیت پردشدگی

اجتماعی اثر معناداری دارند. همچنین نتایج نشان داد که اثر انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی بر رفتار جامعه‌پسند معنادار هستند. بر اساس نتایج اعتماد اجتماعی نیز بر رفتار جامعه‌پسند اثر معنادار دارد. یافته پایانی پژوهش نیز نشان داد که متغیر اعتماد اجتماعی نقش واسطه‌ای معناداری در رابطه بین انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی با رفتار جامعه‌پسند دارد. بر اساس بررسی پژوهش‌های پیشین، نتایج پژوهش‌های اسپینراد و گال (۲۰۱۸)، گرگ و همکاران (۲۰۱۸)، ریگی و فینکاور (۲۰۱۷)، بری و براون (۲۰۱۷)، کادرادو و همکاران (۲۰۱۶)، زولومک و همکاران (۲۰۱۶)، کادرادو و تابرنو

نتایج حاصل از آزمون سوبل در جدول ۴ نشان می‌دهد که متغیر اعتماد اجتماعی در ارتباط بین انگیزه تعلق ($p < 0/01$)، $Z = 3/16$ و حساسیت پردشدگی ($p < 0/01$)، $Z = -3/79$ با رفتار جامعه‌پسند نقش واسطه‌ای معناداری دارد. بر اساس نتایج متغیر اعتماد اجتماعی نقش واسطه‌ای معناداری در رابطه بین انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی با رفتار جامعه‌پسند داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که انگیزه تعلق و حساسیت پردشدگی بر اعتماد

(۲۰۱۵)، ایزنبرگ و همکاران (۲۰۱۵)، نافو همکاران (۲۰۱۵)، کاپرا و همکاران (۲۰۱۴)، الساندرو و همکاران (۲۰۱۴)، هاین (۲۰۱۳)، زاکوند (۲۰۱۲)، باکر و دکر (۲۰۱۲)، هولزل و همکاران (۲۰۱۱)، جاسنسکی (۲۰۱۱)، رومرو و همکاران (۲۰۱۰)، ایدینلی و همکاران (۲۰۱۰)، ویستین و همکاران (۲۰۱۰)، میانو و همکاران (۲۰۱۰)، فلاناگان و همکاران (۲۰۱۰)، بندورا (۲۰۰۶)، کاپرارا و استیکا (۲۰۰۵) با یافته‌های پژوهش حاضر همسو بوده است.

به منظور تبیین یافته اول مبنی بر اثر معنادار انگیزه تعلق و حساسیت طرد شدگی بر اعتماد اجتماعی می‌توان در ابتدا به این تعریف از اعتماد اجتماعی در نظریه بندورا (۲۰۰۶) اشاره کرد که اعتماد اجتماعی را یکی از متغیرهای اصلی در جهت ارتباط موثر افراد در جامعه معرفی می‌کند که بدون داشتن آن بسیار غیرمحمول است که افراد در رفتار یا فعالیتی اجتماعی و گروهی درگیر شوند، همچنین اعتماد اجتماعی در واقع همان باوری است که اعضای جامعه به دیگر اعضا دارند (باکر و دکر، ۲۰۱۲). در همین راستا، انگیزه تعلق یک نیاز برای بودن در اجتماع است (خدانپاهی، ۱۳۹۸) که ارضای این نیاز و بالا رفتن این انگیزه برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی، باعث می‌شود فرد بیشتر به دیگر اعضای جامعه روابط صمیمی و موثر برقرار کند (گنجی، ۱۳۹۳) که در نهایت منجر به بالا رفتن اعتماد اجتماعی خواهد شد. برخلاف انگیزه اجتماعی که رابطه مثبتی با اعتماد اجتماعی دارد، حساسیت به طرد در افراد، اثر منفی بر روابط دارد چرا که افرادی

که حساسیت به طرد بالایی دارند، از آنجایی که ترس از طرد شدن در آن‌ها تقریباً دائمی است (استیلر و همکاران، ۲۰۱۱)، در بیشتر مواقع حالت تدافعی نسبت به دیگر اعضای جامعه دارند (رومر و همکاران، ۲۰۱۰) و همچنین همیشه روابط بدون ثباتی را تجربه می‌کنند (میانو و همکاران، ۲۰۱۳). این نوع ارتباط بدون ثبات و با ترس دائمی، و پرخاشگری در رفتار و واکنش‌ها، باعث می‌شود افراد نتوانند ارتباط خوبی با یکدیگر برقرار کنند و مانع از شکل‌گیری اعتماد اجتماعی در فرد می‌شود.

در جریان تبیین این یافته پژوهش که انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی بر رفتار جامعه‌پسند اثر معنادار دارند، می‌توان اشاره کرد که به طور کلی، هر رفتار و متغیری که باعث شود فرد به رفتارهای اجتماعی بیشتر متمرکز شود (اسپینراد و گال، ۲۰۱۸) و همچنین باعث تشویق فرد به برآورده کردن نیازهای دیگران در جریان روابط اجتماعی و فعالیت‌های اجتماعی و گروهی شود، یا بالعکس، منجر به کاهش این روابط مثبت و همکاری لازم در رفتارهای اجتماعی شود (آیزنبرگ و اسپینراد، ۲۰۱۵)، می‌تواند از عوامل موثر بر رفتار جامعه‌پسند باشد. از طرفی، با توجه به تعریفی که زولومک و همکاران (۲۰۱۶) در زمینه حساسیت به طرد دارند، مبنی بر اینکه حساسیت به طرد را در واقع یک رفتار واکنشی شدید نسبت به ترس دائم از طرد شدن توسط دیگر اعضای گروه، می‌داند، به این ترتیب، این واکنش‌های پرخاشگرانه، یا رفتارهای دیگری که در فرد، باعث ایجاد حس ترس از طرد شدن یا

کنار گذاشته شدن می‌شود، در نهایت منجر به کاهش تمایل افراد برای رفتارهای اجتماعی مورد تایید جامعه و گروه و همچنین منجر به کاهش عملکرد اجتماعی فرد می‌شود که همه این‌ها در واقع نشانه‌های کاهش رفتارهای جامعه پسند می‌باشند. بر خلاف تاثیری که متغیر حساسیت به طرد بر رفتار جامعه پسند دارد، به عقیده مازلو (۲۰۰۶؛ به نقل از: گنجی، ۱۳۹۳)، زمانی که فرد روابط دوستانه و وابستگی عاطفی بالایی نسبت به دیگر اعضای گروه داشته باشد، انگیزه تعلق در آنها بالا می‌رود و این بالا رفتن انگیزه تعلق، به خواست بیشتر فرد برای قرار گرفتن در اجتماع، ارتباط موثر با دیگر اعضا و انجام فعالیت‌های اجتماعی و تشویق فرد به اجرای کارها و رفتارهای مناسب به سمت گروه منجر می‌شود (گنجی، ۱۳۹۳)؛ که در واقع، درجه رفتار جامعه پسند در فرد نیز بر اساس این رفتارها به سمت گروه، بالاتر می‌رود.

یافته دیگر پژوهش که به اثر معنادار اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه پسند اشاره دارد، می‌توان گفت که اعتماد اجتماعی، در واقع حسن ظن فرد نسبت به سایر اعضای جامعه تعریف می‌شود که این امر موجب گسترش و تسهیل روابط اجتماعی فرد با آن‌ها می‌شود (فلانگان و همکاران، ۲۰۱۰). اعتماد اجتماعی باعث کاهش اضطراب می‌شود و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها، حتی آن‌هایی که به طور مستقیم در حوزه ادراک شخص قرار دارند، یا امنیت وجودی را در فرد به وجود می‌آورد. در صورت عدم وجود این اعتماد در کنش بین افراد، افراد وارد یک نوع احساس

ناامنی وجودی می‌شوند که مانع از برقراری ارتباط درست می‌شود (گرک و همکاران، ۲۰۱۸). اعتماد اجتماعی، پدیده‌ای است که تسهیل‌گر روابط انسانی است. اعتماد اجتماعی در واقع پیش‌شرط و محور اصلی حرکت افراد به سمت رفتارهای اجتماعی مناسب و موثر است. زمانی که بین افراد جامعه، اعتماد وجود داشته باشد، اعضای جامعه، دید مثبتی نسبت به یکدیگر دارند، به این ترتیب نظم و هماهنگی و همبستگی بیشتری در بین آن‌ها حاکم خواهد بود (سانگ و همکاران، ۲۰۱۸) و به این ترتیب، در نهایت، بالا رفتن اعتماد اجتماعی، منجر به افزایش رفتارهای جامعه پسند در بین افراد می‌شود.

در جهت تبیین یافته پایانی پژوهش، که همان نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی در رابطه بین انگیزه تعلق و حساسیت طردشدگی با رفتار جامعه‌پسند را عنوان می‌کند نیز از این گفته استفاده می‌شود که رفتار جامعه پسند در واقع ناشی از ارتباط خوب افراد جامعه با یکدیگر، حرکت اعضا به سمت رفتارهای اجتماعی مورد پسند و مفید برای اجرا شدن فعالیت‌های اجتماعی مناسب است (بری و براون، ۲۰۱۷). از طرفی، این ارتباط ناب مورد نظر رفتارهای جامعه پسند، منوط به اعتماد متقابل و کامل بین افراد اجتماع و شکل‌گیری اعتماد اجتماعی است (کاپرارا و استیکا، ۲۰۰۵)، از آنجایی که زمانی که باورهای مثبت نسبت به دیگران در فردی زیاد باشد، فرد را به سمت ارتباط بهتر و ایجاد اعتماد بیشتر به دیگران حرکت می‌دهد، به این ترتیب متغیرهایی که می‌توانند این باور را تحت تاثیر قرار دهند، از

عوامل موثر بر اعتماد اجتماعی خواهند بود. در همین راستا، انگیزه تعلق یک نیاز برای بودن در اجتماع است و اعتماد اجتماعی نیز به نوبه خود، رابطه‌ای نزدیک با صمیمیت بین افراد، گرایش افراد برای کنار هم بودن (گرک، اسکاب و بالداساری، ۲۰۱۸) و انگیزه تعلق آن‌ها به گروه و همچنین عدم ترس دائمی آن‌ها از طرد شدن از طرف دیگر اعضا و ثابت بودن ارتباط آن‌ها با اجتماع دارد (میانو و همکاران، ۲۰۱۳). برای ایجاد اعتماد اجتماعی، شخص باید هم به دیگر افراد در اجتماع اعتماد کند و هم خودش در محدوده انجام کارها و فعالیت های اجتماعی، مورد اعتماد باشد (ربانی و همکاران، ۱۳۹۳). نکته مهم در ساختن و پروراندن اعتماد اجتماعی این است که هر فرد باید شخصیت‌های دیگر را به رسمیت بشناسد، از مورد تایید بودن توسط آن‌ها اطمینان داشته باشد (فلاناگان و همکاران، ۲۰۱۰)، به بودن در اجتماع و داشتن رابطه موثر با اعضا احساس نیاز کند و احساس خطر برای حذف شدن از بین آن‌ها و از طرف آن‌ها را نداشته باشد (رومر و همکاران، ۲۰۱۰)، همچنین قادر باشد به طور منظم بعضی پاسخ‌های مطلوب را از دیگر

اعضا دریافت کند، در واقع، هرچه فرد بیشتر احساس کند با گروهی که در اجتماع با آنها سروکار دارد، نزدیک‌تر است و احساس تعلق و اعتماد بیشتری نسبت به آنها داشته باشد، بیشتر نوع رفتار با آنها اهمیت خواهد داد؛ که به این ترتیب درجه رفتار جامعه‌پسند در فرد نیز بر اساس این رفتارها به سمت گروه، بالاتر می‌رود. به این ترتیب اعتماد اجتماعی می‌تواند نقش واسطه‌ای بین رفتارهای جامعه‌پسند با انگیزه تعلق و حساسیت به طرد داشته باشد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش با توجه به این که از پرسشنامه‌ها بصورت مجازی تکمیل شده است، دقت پاسخ دهی تا حدودی پایین آمده است. از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر در نظر نگرفتن جنسیت به عنوان متغیر تعدیل‌گر بود که می‌تواند بر نتایج تاثیرگذار باشد. پیشنهاد می‌شود پژوهشی مشابه بر روی دیگر گروه‌های سنی به ویژه نوجوانان انجام گرفته و یافته‌های آن با یافته‌های حاضر مقایسه شود و همچنین در پژوهش‌های بعدی اثر جنسیت نیز مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- بیجاری، فرح. (۱۳۹۱). رابطه قدردانی با ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای جامعه‌گرا در دانشجویان دختر و پسر. مطالعات روانشناختی، ۸(۳)، ۱۰۷-۱۳۳.
- خداپناهی، محمدکریم. (۱۳۹۸). انگیزش و هیجان. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۱). آزمون‌های روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت. تهران: ارجمند.
- غفاری، غلامرضا؛ و نیازی، محسن. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی مشارکت، تهران: نزدیک.
- فرح بیجاری، اعظم. (۱۳۹۱). رابطه قدردانی با

- ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای جامعه‌گرا در دانشجویان دختر و پسر. *مطالعات روانشناختی*، ۸(۳): ۱۰۷-۱۳۴.
- گنجی، حمزه. (۱۳۹۳). نظریه‌های شخصیت. تهران: ساوالان.
- ربانی خوراسگانی، علی؛ عباس‌زاده، محمد؛ آفاجانی، علیرضا. و ناجی، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی جامعه‌شناختی میزان اعتماد بین شخصی و عوامل مؤثر بر آن در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان.
- فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۷، ۱-۲۲.
- خوشکام، سمیرا؛ بهرامی، فاطمه؛ رحمت‌اللهی، فرحناز؛ و نجاریوریان، سمانه. (۱۳۹۳). خصوصیات روانسنجی پرسشنامه حساسیت به طرد در دانشجویان، *مجله پژوهشهای روانشناختی*، ۱۷(۱): ۲۴-۴۴.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۶). مدل‌سازی معادلات ساختاری با تاکید بر نرم افزار لیزرل، تهران: سمت

- Aydinli, A., Bender, M., & Chasiotis, A. (2013). Helping and volunteering across cultures: Determinants of prosocial behavior. *Online Readings in Psychology and Culture*, 5(3), 6.
- Bakker, L., Dekker, K., (2012). Social trust in urban neighborhoods: the effect of relative ethnic group position. *Urban Studies*. 49, 2031-2047
- Bandura, A. (2006). "Guide for constructing self-efficacy scales," in *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*, eds F. Pajares and T. Urdan (Charlotte, CA: Information Age).
- Berry, D. R., & Brown, K. W. (2017). Reducing separateness with presence: How mindfulness catalyzes intergroup prosociality. In J. C. Karremans & E. K. Papiés (Eds.) *Mindfulness in social psychology*. New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Caprara, G. V., & Steca, P. (2005). Self-efficacy beliefs as determinants of prosocial behavior conducive to life satisfaction across ages. *J. Soc. Clin. Psychol.* 24, 191-217. doi: 10.1521/jscp.24.2.191.62271
- Caprara, G. V; Steca, P; Zelli, A& Capanna, C. (2005). A New Scale for Measuring Adults' Prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment*. 21, (2), 77-89.
- Caprara, G.V., Kanacri, B. P. L., Gerbino, M., Zuffiano, A., & Alessandri, G. (2014). Positive effects of promoting prosocial behavior in early adolescence: Evidence from a school-based intervention. *International Journal of Behavioral Development*, 111.
- Carlo, G., McGinley, M., Hayes, R., Batenhorst, C., & Wilkinson, J. (2007). Parenting styles or practices? Parenting, sympathy, and prosocial behaviors among adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(2), 147-176.
- Cuadrado, E., Taberero, C., & Steinel, W. (2016). Determinants of prosocial behavior in included versus excluded contexts. *Frontiers in psychology*, 6, 2001.
- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 70(6), 1327.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge University Press.
- Eisenberg, N., & Spinrad, T. L. (2014). *Multidimensionality of prosocial behavior: Rethinking the conceptualization and development of prosocial behavior*.

- Flanagan, C., Stoppa, T., Syvertsen, A. K., & Stout, M. (2010). Schools and social trust. *Handbook of research on civic engagement in youth*, 307-329.
- Gereke, J., Schaub, M., & Baldassarri, D. (2018). Ethnic diversity, poverty and social trust in Germany: Evidence from a behavioral measure of trust. *PloS one*, 13(7), e0199834.
- Hastings, P. D., Utendale, W. T., & Sullivan, C. (2007). The socialization of prosocial development. *Handbook of socialization: Theory and Research*, 638-664.
- Hine, B. A. (2013). Investigating the Developing Relationship between Gender and Prosocial Behaviour (Doctoral dissertation, University of London).
- Holzel, B. K., Lazar, S. W., Gard, T., Schuman-Olivier, Z., Vago, D. R., & Ott, U. (2011). How does mindfulness meditation work? Proposing mechanisms of action from a conceptual and neural perspective. *Perspectives on Psychological Science*, 6(6), 537-559.
- Jasinski, M. P. (2011). *Social Trust, Anarchy, and International Conflict*. New York: Palgrave Macmillan.
- Knafo-Noam, A., Uzefovsky, F., Israel, S., Davidov, M., & Zahn-Waxler, C. (2015). The prosocial personality and its facets: Genetic and environmental architecture of mother-reported behavior of 7-year-old twins. *Frontiers in Psychology*, 6, 1-9.
- Markiewicz, D., Doyle, A. B., & Brendgen, M. (2001). The quality of adolescents' friendships: Associations with mothers' interpersonal relationships, attachments to parents and friends, and prosocial behaviors. *Journal of Adolescence*, 24(4), 429-445.
- Miano, A., Fertuck, E. A., Arntz, A., & Stanley, B. (2013). Rejection sensitivity is a mediator between borderline personality disorder features and facial trust appraisal. *Journal of personality disorders*, 27(4), 442-456.
- Righetti, F. and Finkenauer, C. (2011). If You Are Able to Control Yourself, I Will Trust You: The Role of Perceived Self-Control in Interpersonal Trust. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(5), 874-886.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection–hostility link in romantic relationships. *Journal of personality*, 78(1), 119-148.
- Silke, C., Brady, B., Boylan, C., & Dolan, P. (2018). Factors influencing the development of empathy and prosocial behaviour among adolescents: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 94, 421-436.
- Song, J. H., Colasante, T., & Malti, T. (2018). Helping yourself helps others: Linking children's emotion regulation to prosocial behavior through sympathy and trust. *Emotion*, 18(4), 518.
- Spinrad, T. L., & Gal, D. E. (2018). Fostering prosocial behavior and empathy in young children. *Current opinion in psychology*, 20, 40-44.
- Staebler, K., Helbing, E., Rosenbach, C., & Renneberg, B. (2011). Rejection sensitivity and borderline personality disorder. *Clinical psychology & psychotherapy*, 18(4), 275-283.
- Weinstein, N., & Ryan, R. M. (2010). When helping helps: Autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 222-244.
- Zaskonda, H. (2010). Pro-social traits and tendencies of students of helping professions. Czech Republic: University of South Bohemia, 1-122.
- Zlomke, K., Jeter, K., & Cook, N. (2016). Recalled childhood teasing in relation to adult rejection and evaluation sensitivity. *Personality and Individual*

Differences, 89, 129133.
Zuffiano, A., Alessandri, G., Kanacri,
B. P., Pastorelli, C., Milioni, M.,
Ceravolo, R., . . . Caprara, G. V. (2014).
The relation between prosociality and

self-esteem from middle-adolescence to
young adulthood. *Personality and
Individual Differences*, 63, 24– 29.
[https://doi.org/
10.1016/j.paid.2014.01.041](https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.041)

